

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

4. Про судову практику в справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення : постанова Пленуму Верховного Суду України № 5 від 31.03.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-95>

Ключові слова: правосуддя, цивільний процес, судова юрисдикція, окреме провадження, соціальна допомога.

Key words: justice, civil process, judicial jurisdiction, separate proceedings, social assistance.

БУТ ІЛІЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу, кандидат юридичних наук, доцент*

СУДОВИЙ РОЗГЛЯД ПІД ЧАС ПОВІТРЯНОЇ ТРИВОГИ

Військова агресія Російської Федерації докорінно змінила Україну, загартувала європейські прагнення українців та змусила відстоювати право на існування української держави та українського народу. В таких надзвичайно важких умовах населення України продовжує пристосовуватись до зовнішніх обставин: відключень електричної енергії, водопостачання, зв'язку. Не є виключенням і судова система: повного колапсу судочинства не відбулося через часткову діджиталізацію судових процесів, можливість дистанційних розглядів, чому посприяло як оновлене процесуальне законодавство, так і заходи, що були напрацьовані за час запроваджених карантинних обмежень [1].

Однак можна відзначити, що і до цього часу судова практика продовжує формувати оцінку цивільним процесуальним правовідносинам, що виникають під час воєнного стану.

Як зазначено на веб-сервісі «Air-alarms.in.ua» за час російської агресії загальна кількість повітряних тривог перевищила 24 тисячі, а їх сумарна тривалість для деяких регіонів, які не перебувають в окупації чи на яких не ведуться активні бойові дії, перевищує 67 днів [2]. У місті Києві 3 24 лютого 2022 року пролунало 737 тривог, а небезпека тривала 845 годин 18 хвилин (понад 35 діб сумарно) [3].

Частина судів обладнана укриттями, до яких відвідувачам суду та учасникам судового процесу пропонується пройти під час оголошення сигналу «Повітряна тривога», однак такі укриття не обладнані для довготривалого перебування, оскільки не є сертифікованими укриттями (що мають систему водопостачання, вентиляцію тощо). Не йдеться і про можливість продовження судових засідань у таких укриттях. Перш за все, через вимоги Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до якого судові засідання проводяться виключно в спеціально обладнаному для цього приміщенні суду – залі засідань, яке придатне для розміщення сторін та інших учасників судового процесу і дає змогу реалізовувати надані їм процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки. Єдиним на даний момент судом,

де обладнано укриття із пристосуванням його для проведення судових засідань є Вінницький апеляційний суд [4].

Листом Ради суддів України від 22 червня 2022 року № 128/22 так само було рекомендовано після оголошення сигналу повітряної тривоги працівникам суду та відвідувачам суду прослідкувати в укритті, при цьому мається на увазі, що такі споруди цивільного захисту не обов'язково мають знаходитися у суді, а робота суду відновлюється після завершення повітряної тривоги. Однак, зважаючи на відмінність ситуації на місцях, наголошено на можливості зборів суддів, голови суду чи суддів вирішувати питання про тимчасове зупинення здійснення судочинства певним судом для усунення обставин, які зумовили припинення розгляду справ [5].

Якщо під час оголошення повітряної тривоги судове засідання триває, суддя вправі вирішити питання про оголошення перерви у судовому засіданні чи по призначення судового засідання на іншу дату, враховуючи особливості безпекової ситуації, за можливості – повідомити присутніх учасників справи про прийняте рішення та надати можливість безпечно пройти до укриття.

При вирішенні питання про можливість відкладення розгляду справи, де на початку судового засідання оголошено сигнал «повітряна тривога», суд повинен дотримуватися пріоритету збереження життя і здоров'я людей. Суд повинен також допомагати учасникам судового процесу реалізувати їх процесуальні права, зокрема право на участь у судовому розгляді, і вважати, що відсутність учасника справи на засіданні може бути обґрунтованою, якщо він не з'явився через непереборну надзвичайну обставину, таку як оголошення «повітряної тривоги».

Як зазначено в постанові Верховного Суду від 22.12.2022 у справі № 910/2116/21, оголошення сигналу повітряної тривоги у певному регіоні є загальновідомим фактом, що не потребує доказування, а тому суд повинен враховувати цей факт та не завершувати апеляційний перегляд справи у першому засіданні за відсутності сторін, які не мали можливості з'явитися на засідання з поважних причин через сигнал «повітряної тривоги». Неявка у судові засідання учасників справи може бути спричинена такою надзвичайною ситуацією, яка об'єктивно унеможливорює завчасне подання клопотання про відкладення розгляду справи з цих причин. Тому розгляд справи судом за відсутності учасників справи, відсутності від них клопотань про розгляд справи за їх відсутності чи про відкладення розгляду справи може свідчити про неналежне виконання судом обов'язків із забезпечення всебічності, повноти і справедливості судового розгляду [6].

Аналогічні підходи мають застосовуватись і в тому випадку, коли учасник справи бере участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів і в регіоні його перебування оголошено повітряну тривогу: на нього не можуть бути покладені ризики технічної неможливості участі в відеоконференції поза межами приміщення суду, переривання зв'язку тощо, адже такі обставини знаходяться поза межами його контролю.

Список використаних джерел:

1. Голубева Н. Ю., Бут І. О. Особливості судового захисту цивільних прав в умовах воєнного стану / Проблеми здійснення та захисту цивільних прав в умовах воєнного стану : монографія / за ред.: Є. О. Харитонова, О. І. Харитоновой, К. Г. Некіт ; упор.-укл. Ю. С. Маршук ; НУ «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 336 с. С. 186–246. URL: <https://hdl.handle.net/11300/23423>
2. “Air-alarms.in.ua” – Статистика повітряних тривог. URL: <https://air-alarms.in.ua>
3. Історія повітряних тривог у Києві внаслідок російської військової агресії : Київ цифровий. URL: <https://kyiv.digital/storage/air-alert/stats.html>
4. Судову залу в укритті обладнали у Вінницькому апеляційному суді : Судова влада України. URL: <https://ics.gov.ua/archive/1377262>
5. Лист Ради суддів України від 22 червня 2022 року № 128/22. URL: <https://iv.od.court.gov.ua/sud1509/pres-centr/news/1306247>
6. Постанова Верховного Суду від 22.12.2022 у справі № 910/2116/21. URL: <https://reystestr.court.gov.ua/Review/108360142>

Ключові слова: цивільний процес, повітряна тривога, безпека, відкладення розгляду справи.

Key words: civilprocess, airalert, security, adjournment.

ВОЛКОВА НАТАЛІЯ ВАСИЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу, доктор юридичних наук, доцент*

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПІДСУДНОСТІ У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ СІМЕЙНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Розглядаючи такі справи як справи про захист сімейних прав та інтересів дитини у цивільному судочинстві, необхідно зазначити, що більшість справ цієї категорії розглядаються за правилами загальної територіальної підсудності за зареєстрованим місцем проживання чи перебування відповідача відповідно до ст. 27 ЦПК України. Однак деякі категорії зазначених справ можуть розглядатись за вибором позивача, отже законодавець надає право вибору позивачеві у виключних випадках передбачених ст. 28 ЦПК України. Науковці позитивно відзначають такі законодавчі приписи та вказують на те, що «...розподіляти всі судові справи за допомогою правил загальної територіальної підсудності не завжди виправдано й навіть доцільно» [1, с. 117]. Отже, відповідно до ст. 28 ЦПК України у справах про захист сімейних прав та інтересів дитини позовна заява може бути подання за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача. До таких справ законодавець відносить: «позови про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію

Еннан Руслан Євгенович

Цифрове право (право віртуального простору) та «цифровізація» права	588
--	-----

Кирилюк Алла Володимирівна

Світовий досвід вирішення спорів з інтелектуальної власності в сучасних умовах	592
---	-----

Мазіна Олена Олександрівна

Штучний інтелект: суб'єкт або об'єкт права	596
--	-----

Симонян Юлія Юріївна

Визначення поняття «дизайн»	600
---------------------------------------	-----

Макаришева Тетяна Степанівна,

Крохмальов Денис Вікторович

Роль правовласників у протидії контрафактній продукції	602
--	-----

Бугаєць Альона Сергіївна

Співпадіння волі і волевиявлення у фраздаторних договорах та їх неспівпадіння	604
--	-----

Височин Дмитро Олександрович

Питання законодавства України в сфері імпорту ліків	606
---	-----

Головатюк Іван Миколайович

Міжнародно-правова охорона об'єктів авторського права	608
---	-----

Гриценюк Владислав Олександрович

Правова охорона мультимедійних творів	612
---	-----

Шендрик Ірина Сергіївна

Фотографічний твір у системі об'єктів авторського права	616
---	-----

СЕКЦІЯ 25

**ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ
СУДОВОЇ СИСТЕМИ**

Голубєва Неллі Юріївна

Щодо залучення судом апеляційної інстанції третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору	619
---	-----

Андронов Ігор Володимирович

Судовий порядок встановлення факту проживання однією сім'єю з військовослужбовцем	621
--	-----

Бут Ілля Олександрович

Судовий розгляд під час повітряної тривоги	624
--	-----

Волкова Наталія Василівна

Щодо визначення територіальної підсудності у справах про захист сімейних прав та інтересів дитини у цивільному судочинстві	626
--	-----

Іліопол Інна Михайлівна

Посилення ролі підготовчого провадження у цивільному процесі України	628
---	-----